

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ

С.П. Ревенко

Херсонський державний університет, svitlanarevenko@gmail.com

Вступ. На сучасному етапі у період активних соціальних змін для гармонійного розвитку та становлення студентської молоді необхідною умовою є усвідомлення свого «Я», своєї ідентичності, оскільки це пов'язано з процесами соціалізації, ідентифікації, особистісної інтеграції, відчуттям цілеспрямованості та усвідомленості власного життя, цілісності, особистісного відчуття щастя та психологічного благополуччя.

Тому ряд науковців (Н.І. Іванова, О.В. Іщук, А.С. Зубенко, Н.І. Пилат, М.І. Степаненко та інші) приділяють увагу даному питанню як в особистісному, так і соціальному напрямку дослідження ідентичності.

Так, М.І. Степаненко проаналізувала наукові підходи дослідження поняття «ідентичності» особистості, окреслила особливості визначення ідентичності особистості [5]. У роботі О.В. Іщук висвітлювала «феномен ідентичності, концепцію, що включає всі якості особистісних сполучень, які обумовлені великою кількістю біологічних, соціальних, психологічних, культурних факторів тощо, з'ясовувала питання чому усвідомлення власної ідентичності виступає як чинник успішної соціалізації особистості [3, с.449]. Н.І. Іванова приділяла увагу розкриттю особливості соціальної ідентичності у різних соціокультурних умовах, також структурі, функції та загальним закономірностям трансформації соціальної ідентичності [2]. У своїх дослідженнях А.С. Зубенко розкривала закономірності і механізми формування і взаємодії особистісної і соціальної ідентичності в перехідних умовах еволюції цивілізації і змін, що відбуваються в сучасній Україні [1].

Виходячи з усього вище зазначеного, метою нашого дослідження було дослідити особистісну та соціальну ідентичність студентів перших курсів, як чинника психологічного благополуччя особистості у нових умовах освітнього

процесу у закладах вищої освіти. У дослідженні взяли участь 236 осіб. Вибірку склали студенти перших курсів Херсонського державного університету, з них 187 дівчат (79,2%) та 49 хлопців (20,8%), середній вік 18,3 років.

Методологія та методи. Для дослідження ідентичності було застосовано методика «Особистісна та соціальна ідентичність» В. Урбанович [4, с. 146-149]. Методика виявляє, в яких сферах у людини виникає розлад з самим собою і з соціальним оточенням, перші ознаки, які вказують на психологічний дискомфорт і неблагополуччя. Опитувальник дозволяє здійснити аналіз особистісної і соціальної ідентичності за наступними позиціями: 1.служба (робота);2.матеріальне положення; 3.внутрішній світ; 4.здоров'я;5.сім'я; 6. оточуючі; 7.майбутнє; 8.суспільство.Кожній позиції відповідає 12 тверджень опитувальника. Позитивна відповідь на кожне твердження оцінюється в 1бал, чим вище бал, тим вище показник особистісної і соціальної ідентичності, почуття самодостатності та психологічного благополуччя особистості.

Результати. Отримані результати дослідження свідчать про наступне:

Шкала 1. Служба (робота).Високі значення було визначено у 66,9% (158 осіб). Ці студентимають чітке бачення змісту своєї роботи та її мети,впевнені у виборі своєї діяльності. Отримують задоволення від виконання теперішньої служби (роботи). Мають бачення, що необхідно зробити, щоб служба (робота) у найближчий час відповідала вимогам особистісної життєвої позиції. Виконувана діяльність задовольняє та відповідає матеріальним запитам і духовним інтересам. Студент бачить соціальну значущість своєї роботи (навчання).Низькі значення були виявлені у 8,9%(21особа). У цих студентів відсутнє чітке бачення змісту своєї роботи та її мети. Вони не впевнені у виборі своєї діяльності, не задоволені результатами своєї праці та у своїх діях.Навчання не відповідає вимогам особистісної життєвої позиції, не задовольняє духовним потребам. Не впевнені у соціальної значущості виконуваної роботі.

Шкала 2. Матеріальне положення. Високі значення у 42,4% (100 осіб): ці студенти мають чітке уявлення про своє матеріальне становище. Вміють

дотримуватися рамок свого бюджету. Реально розуміють, що необхідно зробити для покращення матеріального становища. Цілеспрямовані і активні у покращенні свого матеріального становища. Низькі значення були виявлені у 8,4% (20 осіб): не мають чіткого уявлення про своє матеріальне становище. Витрачають більше коштів, ніж мають. Відсутнє уявлення, як покращити своє матеріальне становище.

Шкала 3. Внутрішній світ. Високі показники у 38,6% (91 особа): ці студенти постійно займаються особистісним розвитком. Регулярно читають пресу і цікавляться новинами. Мають план самовдосконалення і дотримуються його та розуміють як реалізувати свої потреби, враховуючи особистісні можливості. Низькі значення у 8,0% (19 осіб): ці студенти не бачать сенсу у саморозвитку, їх не цікавлять події, що відбуваються у оточенні.

Шкала 4. Здоров'я. Високі значення були виявлені у 36,4% (86 осіб): ці студенти станом здоров'я задоволені. Ведуть здоровий спосіб життя. Мають особистий план фізичного вдосконалення і є наполегливими в його реалізації. Низькі значення у 17,4% (41 особа): станом здоров'я не задоволені. Не дотримуються здорового способу життя.

Шкала 5. Моя родина. Високі значення у 80,5% (190 студентів): для цих студентів родинні стосунки та сімейні традиції на першому місці і мають велике значення. Піклуються та підтримують гарні взаємостосунки у взаємовідносинах з членами родини. Вміють створювати надійні та благополучні умови для сім'ї та родичів. Низькі значення у 1,7% (4 особи): стосунки у родині не мають значення. Цим студентам важко створювати надійні та гармонійні стосунки у взаємовідносинах з членами сім'ї та родичами.

Шкала 6. Відносини з оточуючими. Високі значення у 71,2% (168 осіб): студентів відверто цікавить думка і точка зору інших людей, а також чужі турботи і проблеми. Піклуються про підтримку дружніх відносин з оточуючими. Впевнені, що особистісна думка є цікавою для інших. Вміють цінувати і слухати у процесі спілкування і взаємодії. Прагнуть розуміти людей, з ким спілкуються. Піклуються про підтримку дружніх відносин. Вважають, що

мають достатньо друзів та знайомих. У своїй життєдіяльності мають потребу у оточуючих. Вважають, що потрібні оточуючим. Комунікативні навички на високому рівні. Низькі значення за даною шкалою відсутні.

Шкала 7. Майбутнє. Високі значення у 54,3% (128 осіб): студенти знають свої головні цілі в житті. Послідовно і наполегливо прагнуть до їх досягнення і розуміють, коли вони здійсняться. Враховують можливості і перепони на шляху досягнення мрій. Прагнення до досягнення поставлених цілей – є суттєвою складовою життєдіяльності. Низькі значення у 5,9% (14 осіб): ці студенти не мають мети. Часто цілі бувають нереальними, важко досяжними.

Шкала 8. Я і суспільство. Високі значення: у 24,6% (58 студентів): статус у суспільстві задовольняє. Практично все влаштовує в оточуючому соціальному середовищі. Турбує все, що відбувається у сучасному суспільстві. Оптимістично сприймають сьогодення. Вважають, що мають достатньо можливостей, які дозволяють впливати на розвиток процесів у сучасному суспільстві. Приділяють достатньо часу і уваги роздумам над проблемами сучасного суспільства. Розуміють у якому напрямку розвивається суспільство, де проживають. Приймають цінності, на яких базується сучасне суспільство. Вважають, що знайшли своє місце у суспільстві. Низькі значення у 17,8% (42 студента): не задоволені статусом у суспільстві та тим, що відбувається в оточуючому середовищі. Песимістично сприймають сьогодення. Не приймають цінності, на яких базується сучасне суспільство. Вважають, що не знайшли своє місце у суспільстві.

Висновки. Визначення особистісної і соціальної ідентичності показало, що для відчуття психологічного благополуччя для студентів перших курсів, за значенням рейтингової позиції, на першому місці родина, на другому місці відносини з оточуючими, на третьому місці служба (робота, навчання), на четвертому місці майбутнє, на п'ятому місці матеріальне положення, шосте місце розподілили шкали внутрішнього світу та здоров'я, на сьомому місці – суспільство. Найбільш викликає відчуття не благополуччя, за результатами дослідження особистісної та соціальної ідентичності, у пріоритетному

розподілі, наступні позиції: перше місце – здоров'я і суспільство; друге місце – служба (робота, навчання), матеріальне положення, внутрішній світ; на третьому місці – майбутнє. Отримані результати можуть бути корисними у роботі соціально-психологічних служб закладів освіти, практичних психологів.

Література:

1. Зубенко А.С. Взаємодія особистісної та соціальної ідентичності (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. ... к-та психол. наук: 19.00.01. Харків., 2005. 22с.
2. Иванова Н.Л. Психологическая структура социальной идентичности: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.05. Ярославль, 2003. 373с.
3. Іщук О.В. Усвідомлення ідентичності як чинник успішної соціалізації. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. «Проблеми сучасної психології»*. 2011. Випуск 12. С.449-457.
4. Малкина-Пых И.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. М.:Эксмо, 2005. 960с.
5. Степаненко М.І. Проблема дослідження феномену «ідентичності» особистості в зарубіжній психології: історичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2014. Випуск 2. Том 1. С.126-131.